

Программэм зэдыкӀэтхэгъэх

Сурэтхэр А. Гусевым тырихыгъэх.

Адыгэ Республикэм ипсэуплэхэм газыр зэралэклагъэхэщт программэу 2021 — 2025-рэ илъэсхэм ателытагъэм икӀэтхэн фэгъэхыгъэ лофтхэабзэр тыгуасэ видеоконференцие шыкӀэм тетэу зэхащэгъ. Адыгеим и Лышхъэу Къумпыл Муратрэ ПАО-у «Газпромым» и Правление итхьаматэу Алексей Миллеррэ а тхылъым алапэ кладзэжыгъ.

Республикэм ипсэуплэхэм газыр алэклэгъэхэгъэнымкӀэ лофтхэабзэу рахуагъэхэхэм мэхъанэшо зэралэ Къумпыл Муратрэ ипсалъэ кышцыхыгъэщыгъ. Адыгэ Республикэм и Лышхъэу кызырлыагъэмкӀэ, республикэм инвестициеу кыхалхъащтыр зыфэдиизыр ыкӀи ащ хэхъоныгъэу ышлыщтыр бэкӀэ зэлъытыгъэр энергетическэ инфраструктурэм изытет ары. Республикэм ипсэуплэхэм газыр зэралэклахъэрэм лъэщэу гъунэ лъафы. Мы аужырэ илъэс 15-м кыкӀоцӀ ПАО-у «Газпро-

мым» зэдэлэжъэныгъэ дэгъу зэрэдырилэм кыхэкӀэу Адыгеим ипсэуплэхэу чылопс газыр зылэклахъэхэрэм процент 19-кӀэ къахэхъуагъ ыкӀи процент 87-м ар нэсыгъ.

«Джыдэм пшъэрылӀ шхъалэу тилэр псынклэу республикэм хэхъоныгъэ егъэшлыгъэныр ары. Джащ фэдэу къралыгъо программэхэм, лъэпкӀ проектхэм, Адыгэ Республикэм 2020 — 2024-рэ илъэсхэм социальнэ-экономикэ хэхъоныгъэ зеришлыщт унэе программэм къадыхэлъытэгъэ лофтхэабзэхэр

зэрахъэх. Мы программэм инфраструктурэхэм языхтат нахъышлу шыгъэным тегъэпсыхъэгъэ лофтхэабзэхэр кышцыдэлъытагъэх. ПшъэрылӀэу тапашхъэ итхэр зэрэзэшлотхыщтыр, республикэм тапэкӀэ хэхъоныгъэ зеришлыщтыр, цыфхэм ящылэ-кӀэ-псэукӀэ зыкызырлыгъэщтыр илъэситф благъэм Адыгеим ипсэуплэхэм газыр алэклэгъэхэгъэнымкӀэ программэм кышцыдэлъытэгъэ лофтхэабзэхэр игъом зэрагъэцакӀэхэрэм ялпытыгъэщт. Ащ Адыгэ Республикэм иэкономикэ хэхъоныгъэ зэрэригъэшлы-

щтым, къоджэ псэуплэ цыкӀлэхэм зызэраригъэушъомбгъуштым, республикэм исхэм ящылэ-кӀэ-псэукӀэ кызырлыгъэщтым сицыхъэ телъ», — кылыагъ Адыгеим и Лышхъэу.

ПАО-у «Газпромым» и Правление итхьаматэу Алексей Миллер компаниерэ республикэм-рэ азыфагу зэпхыныгъэ дэгъу зэрилпыр, тапэкӀи ахэм язэдэлэжъэныгъэ зэралэклагъэхэгъэ щтым ицыхъэ зэрэтелыр хигъэуэфыкӀыгъ.

«Илъэсыбэ хъугъэ зэдэлэжъэныгъэ дэгъу тазыфагу зылыр, газыр алэклэгъэхэгъэным тегъэпсыхъэгъэ проектхэр, социальнэ проектхэр зэдэтэгъэцакӀэх. Зэрэ Урысыеу пштэмэ, республикэм ипсэуплэхэм газыр зэралэклахъэрэмкӀэ илофхэм языхтат бэкӀэ нахъышлу. Адыгэ Республикэм ипсэуплэхэм газыр алэклэгъэхэгъэным тегъэпсыхъэгъэ программэм пае ахъщэу къэттлупщырэм хэдгъэхъуагъ, 2020-рэ илъэсым пае сомэ

миллиони 161-рэ къэттлупщыгъ. 2021 — 2025-рэ илъэсхэм ателытагъэ программэм игъэцӀкӀэн «Газпромым» сомэ миллиарди 3-м ехъу пӀуигъэхэащт. Ыпэрэ илъэситфым елпытыгъэмэ, ар фэди 5,9-кӀэ нахъыб. 2025-рэ илъэсым ехъулэу Адыгеим ипсэуплэ пстэуми газыр алыгъэлэсыгъэным тегъэпсыхъэгъэ лофтхэабзэхэр тыухыщтых», — кылыагъ Алексей Миллер.

Шъугу къэтэгъэкӀыжы Адыгэ Республикэм ипсэуплэхэм газыр алыгъэлэсыгъэным тегъэпсыхъэгъэ программэу 2021 — 2025-рэ илъэсхэм ателытагъэм кыдыхалытагъэу лофтхэабзэ 24-рэ зэрэзэрахъащтыр, социальнэ мэхъанэ зилэ псэолъэ 21-рэ зэрагъэпсыщтыр. Поселкэхэр зэзыпхыщт газрыкӀолӀэ 15 агъэпсыщт, республикэм ирайони 3-мэ арыт псэуплэ 17-мэ газыр алыгъэлэсыщт.

Адыгэ Республикэм и Лышхъэу ипресс-кӀулыкӀу

Чъэпыогъум и 18-р — гъогу хъызмэтым илофышӀэхэм я Маф

Адыгэ Республикэм игъогу хъызмэт илофышӀэхэу, иветеранхэу лъытэныгъэ зыфэтшыхэрэр!

Шъуисэнэхъат епхыгъэ мэфэкӀымкӀэ тышъуфэгъушӀо!

Адыгэ Республикэм ыпӀэкӀэ лъыкӀотэнымкӀэ, цыфхэм ящылэ-кӀэ-псэукӀэ зыкыгъэлэтыгъэнымкӀэ гъогушӀхэм пшъэрылӀышхо зэшлуахы. Республикэм игъогухэм языхтат илъэс къэс нахъышлу зэрэхъурэр, экономикэмрэ социальнэ лъэныкъомрэ хэхъоныгъэ зэралэклахъэрэм тинэрылӀэгъу.

Адыгеим игъогушӀхэр автомобиль гъогу инфраструктурэм изытет нахъышлу шыгъэным тапэкӀи яшыпкӀэу зэрэдэлэжъэщтыр, япшъэрылӀхэр елопӀэнхъэу зэрагъэцӀкӀэщтыр, республикэм исоциальнэ-экономикэ амалхэм зэрахагъэхъоштым, инвестициехэр нахъыбэу ащ кыхалхъаным зэрэфӀелорышӀэщтыр тидыхъэ телъ.

Республикэм игъогушӀхэм илӀэлэсэныгъэшхо зэрахэлъым, гуетыныгъэ фырылӀэу лоф зэралӀэрэм афӀшӀ тызэрафӀэрэзэр ятӀэло.

Ныбджэгъу лӀаплӀэхэр, псауныгъэ пытӀэ, щылӀэкӀэшлу шъуилӀэнэу, Адыгейми, Урысыеми яфӀедэ зыхэлъ лофэу жъугъэцакӀэрэм тапэкӀи гъэхъагъэхэр щышъушынау тышъуфӀэлаю!

Адыгэ Республикэм и Лышхъэу, Урысые политикэ партиеу «Единэ Россием» и Адыгэ шъолыр къутамэ и Секретарэу КЪУМПЫЛ Мурат

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Тхьаматэу Владимир НАРОЖНЫЙ

«Сакъынхэу»

А охтэ дэдэм ковидкэ сымаджэ хъугъахэм ащыщэм япсауныгъэ фэмыуклохэу, жы амыгъотэу сымэджэщ пэкlorхэм ахэлых. Джащ фэдэу врачэу сымэджэщэм алухэм узым зэлыуытыгъэхэм ящылэныгъэ фэбанэхэзэ чэщ мычъыехэр рахы...

Адыгеир коронавирусм зэрехуэлэрэм икъэбар ишыпкъапэ зэдгъашэмэ тшоигъоу гушылэгъу тыфэхъугъ Адыгэ Республикэм псауныгъэр къэухъумэгъэнымкIэ иминистрэу Мэрэтыкьо Рустем.

ТЭУ 3.: Рустем, коронавирусымкIэ сымаджэ хъухэрэм япчъагъэ аужырэ чэщ-зымафэу блэкIырэ пэпчъ нэбгырэ 50-м шхъадэкIы. Сымаджэхэм зэрахэхэрэр о уишлэшылкIэ сьд къызхэкIырэр? Цыфхэр эпидемиологие шапхъэхэм икIоу зэрарымылхыгъэхэр ара, хъауми медицинэ амалхэр зэрымыхъухэрэр ара?

МЭРЭТЫКЬО Р.: Инфекционнэ госпиталищэу тилэм чээпогъум и 15-м телытагъэу сымаджэу ачIэлхэр нэбгырэ 546-рэ зэрэхуыттыгъэхэр. Яунэмэ арысхэу зэлэзэхэрэр нэбгырэ 550-м къехъу. Гъолпылэу тилэхэр процент 92-м фэди-зэу гъэфедэгъэ. Ахэм япчъагъэ 800-м къедгъэхъун тыгу хэлъ. Адыгеим изакъоп, коронавирускIэ сымаджэхэрэм япчъагъэ зэрэдунаеу щыхэхъо. ЗэкIэмэ апэу ар зэпыхыгъэр къызэрэу-чымылхыгъэр ары. Вирус узхэм бжыхъэм ахахъоу хабзэ. Коронавируси ахэм зэу ащы. Ащ фэдэу зэрэхуыттыр тшIэщтыгъэ ыкIи зыфэдгъэхъазырыгъ. Къыхэгъэщыгъэн фае джэгухэм, хъадагъэхэм цыфхэр жъугъэу зэрэкуалэхэрэм зэрахэхъо-жыгъэр, илэс еджэгъури аублэ-жыгъ, шапIэхэр, общественнэ транспортыр мэлэжъэх — узым зымыушъомбгъунымкIэ шапхъэхэр зэраукъорэм щэч хэлъэп. Медицинэ амалхэм — сымэджэщ гъолпылэхэм, уцхэм ташыкIэрэп. Ау къыхэзгъэщмэ сшIоигъу — уналэ темыгъэтмэ, сьд фэдэрэ системэ зэтэгъэпсыхъагъэмэ зэтэгъэогъэ лофхэр фэмыукло-чынхэ ылъэкIыщт. ПшъэдэкIыж инэу нэбгырэ пэпчъ телыр,

узыр зезыхъэхэрэм ащыщын зэралъэкIыщтыр къызгурымыло-хэрэм зэрарышхо къытагъэкIы.

Я 6-рэ мазэ хъугъэу медицинэм илофышIэхэм шапхъэмэ ашIокIэу лоф ашIэ. Ковидыр къызэузыгъэхэр ахэм бэу ахэт, лофшIэным къыхэхы. Зыныбжъ илъэс 65-м къехъугъэ тилофшIэ-гъухэри дгъэтысыгъэх. Мыекъопэ къэралыгъо технологическэ университетым истудентхэр, ординаторхэр лофшIэным хэтэ-щэх. Пшызэ медицинэ университетым иректор сезэгыгъ я 2-рэ курсым иординаторхэр Тэхутэмыхъое районым, псэу-плэу Яблоневскэм, сымаджэхэм япчъагъэ лъэшэу зыщыхэхъуа-гъэхэм, лоф ашIэлэным пачэ къагъэкIонхэу. ДжырэкIэ зэкIэмэ гъунэ алытэфышъу — Iэзэгъу уцхэр бэу къядгъэщэгъэх, Iэзэ-плэ чыплэхэм япчъагъэ хэтэ-гъэхъо зэпыт.

Узым уелэзэн нахы, къызэмы-гъэузыным мэхъанэшхо иI. Нэ-гуихъор зэкIэмэ дгъэфедэн фае, ар шэнышIоу, шэпхъэшIу хэхы-гъэу, узыр къызпытымгъэхъан-ри ары, ау апытымгъэхъаныр ыкIылоу тыпсэун фае. Джырэ уахътэм, джырэ лъэхъа-ным имэхъанэ зэкIэмэ анэсэу, ар дгъэцэкIэн фае. Общественнэ чы-плэхэм, цыф зэхэхъа-плэхэм нэгуихъор плы-мылэу уахахъэ хуыттэп! Метрэрэ ныкъорэ нахъа блэгъэу нэмыкI цыф уекIуалIэ хуыттэп! Мы-хэр гъэцэкIэгъуаеп, тыса-кыимэ тысымэджэщтэп!

ТЭУ 3.: Зэпахырэ узымкIэ госпиталищэу тилэм гъолпылэу яэр кIымафэу къэблагъэрэм сымаджэхэм афэхъу-щта?

МЭРЭТЫКЬО Р.: ЗэкIэмкIи чыплэ 800-у тилэм кислородыр, жы-рыкIуалэхэр къятэща-лэ. Инэм госпиталым джыдэдэм а лофшIэхэр игъэкIотыгъэу щэкIох. Мыекъопэ къэлэ сымэ-джэщым щыдгъэпсыгъэ госпиталым къатищ ху-рэ унэу хахъэрэр зэтэд-гъэпсыхъагъ. Къатибгъу

Дунаир зэлызыубытыгъэ коронавирусым ыгъэсымаджэхэрэм япчъа-гъэ зэрэхахъорэр птэуми тинэрылхэу. Ащ емылхытыгъэу цыф-хэм гугъуемылхыгъэр бэдэдэу къахэкIых: хъадагъи, джэгуй, мэ-фэкI зэлукIэгъухэри, ешхэ-ешъохэри бламыгъэкIэу, цыфыбэ зыщы-зэхахъэрэр якIуапIэу, унагъом уз мэхъаджэр къахыжыын зэралъэ-кIыщтым емыгупшысэхэу мэлэсэху.

хуэрэ корпусми лофшIэхэр щэ-кIох. Зэпахырэ узхэмкIэ Мые-къопэ сымэджэщми гъолпылэ-хэм ащыхэтэгъахъо. КIымафэм тыфэхъазырэу текIуалIэ.

ТЭУ 3.: Коронавирусыр цыфым илэмэ къэзыушыхъа-тырэ компьютернэ томограф-хэр республикэм икIоу ил-ха? Ахэр къутэхэу къыхэкIы, сьдэуцтэу язытет гъунэ лъы-шъуфыра?

МЭРЭТЫКЬО Р.: Инэм сымэджэщым компьютернэ томо-граф кIэу чIэдгъэуцагъ. Адыгэ-кьалэ исымэджэщ чIэтым изы-пкыгъо къутагъэ, игъэцэкIэжыын сомэ миллионитф ыуас. Ащ емылхытыгъэу зэрэзэблэтхъу-щтыр къэтщэфыгъэу къятэгъащэ. ТхьамэфитIукIэ томографым лоф-ышIэу ригъэжъэжыщт. Крас-ногвардейскэ сымэджэщми чIэт КТ-р ядгъэгъэцэкIэжыгъ. Лоф-ешIэ. Мыекъопэ къэлэ сымэджэ-щым томографыкIэ IэкIэдгъэ-хъагъэу, зэхагъэуцэ пэт. Къатищ хуэрэ корпусым ар чIэтыщт. ЗэкIэмкIи компьютернэ томогра-фии 7 тил. ЗэкIэмэ лоф ашIэщт. ИщыкIагъэ хъумэ, джыри зы-къахэдгъэхъонэу тил.

ТЭУ 3.: Адыгэ Республикэм и Лышхъэ Оперативнэ шта-бым изэхэсыгъо зэрэщыхы-гъэунэфыкIыгъэмкIэ, Iэзэплэ-хэм ялофшIэн, унэхэм арысхэу цыфхэр зэрагъэхъужыгъэхэрэ лофыр гъэлъэшыгъэнхэ фае. Сымаджэ хъугъэм блэгъэу дэлэсэхэрэм е лоф дэзышIэ-

хэрэм вирусыр къапыхъагъэмэ амыуплъэкIугъэхэу, лофышIэ дэкIыжхэуи къызэрэхэкIырэм ищысэхэр тэшIэх. ОРЗ, пэтхъу-лутхэу узхэр къызэуалэхэрэм терапевтхэр амыгъотыжъэу, афимыхъухэу сымаджэ хъухэрэ-р къытфытеохэу мэхъух. Сьд ар къызхэкIырэр? ПЦР-анализхэр нахъ псынхъу ашIэ-шъун альэкIынэу лофшIэныр зэхэщэгъэн ылъэкIыщта?

МЭРЭТЫКЬО Р.: Iэзэплэхэм нэлэ цыфэу къуалэрэр бэдэд. Мыекъуапэ изакъоми врач унэм къащэмэ ашIоигъоу гъоогъу 400-рэ къафытеох. Къызэрэс-луагъэу, студентхэри лофшIэным хэттагъэх. Зыныбжъ илъэс 65-м къехъугъэ тилофшIэгъухэми афэ-шIэщт лофшIэныр зэпэчыжъэ шIыкIэм тетэу тфагъэцэкIэ. Ахэр врач ныбжыкIэхэм, ордина-торхэм яупчIэжъэгух. Сымаджэ хъугъэхэм зэрэзэхэрэ схемэ-хэм ятэгъэплэжыкIы, зэблэхъу-гъэн фэе уцхэр, гъэфедэгъэн фэе амалхэр врач ныбжыкIэхэм къараложы. ПЦР-анализ тыным-кIэ шъолпыриплшIэу а анализыр анахыбгъэу зыщатырэм Адыгеир ахэхъэ. ЛабораториитIумэ чэщ-зымафэм зэпыу ямылэу респуб-ликэм лоф щашIэ. Роспотребнад-зорым игупчэ, зэпахырэ узхэм-кIэ сымэджэщымрэ кIышъо-ве-нерологическэ диспансерымрэ ялабораториехэр ары ахэр. Инэм район сымэджэщымэ ла-бораторие къыщызэлутхын ти-мурад. Ащ пачэ ищыкIэгъэ Iэмэ-псымэхэр тшIэфыгъахэх, ахэр зэхагъэуцожыкIы, тхьамэфитIукIэ лабораториер къызэлутхыщт. Район чыжъэхэм къарымыкIхэу джы анализхэр чыплэм щатызэ ашIыщт. Ащ лофшIэныр лъэны-кыо зэфэхъафэхэмкIи къыгъэ-псынхIэщт. Цыфхэр зыгъэгумэ-кIырэ упчIэхэмкIэ колл-гупчэм телефонкIэ теонхэ альэкIыщт.

НэбгыриплI чIэсэу, а зы уахътэм джэуапхэр атыжыкIы, зызэбла-хъузэ лоф ашIэ.

ПЦР-анализхэр ашIокIодэуи къыхэкIы лофшIэныр къазэрэ-теорэм къыхэкIыкIэ. Ащ фэдэ дагъохэр щыдгъэзыенхэм пачэ къэбарлхыгъэлэс системэхэр лофшIэным хэтэщэх. Ахэм яшIуа-гъэкIэ цыфым ытыгъэ анализым къыгъэлъэгъуагъэр иунэе каби-нет ихъэмэ, компьютерымкIэ ылъэгъужыын ылъэкIыщт, врачэу еIазэрэмэ IэкIэхъащт. ТалэкIэ лофшIэныр джаш фэдэу зэхэщэ-гъэщт.

ТЭУ 3.: Сымаджэ хъугъэхэр тхьаусыхэхэу бэрэ зэхэтэхы: зыгъэпсыфыгъо мафэхэр апэ илэу, гушыгъом пачэ, бэрэскэ-шхом къэсымэджагъэхэр ахэт-мэ, мафэм сыхъатыр 11-м шIокIэу ПЦР-анализ птыжыын зэрэмылэхэкIырэр, е врачыр унэм къэлэщэнэу зэрэзыхы-гъэтхэжышъурэр. Хэт ахэм Iэпылэгъу афэхъуштыр? Iахыл, нэлэсэхэмкIэ лофыр зэшIуа-хынэу ыуж ехэх...

МЭРЭТЫКЬО Р.: Анализ тыгъом шэпхъэ гъэнэфагъэ пылэу щыт. Игъом, пчэдыжым, птын фае неущ хъазыр хъуным пачэ. Ау уахътэри блэкIыгъэу, цыфыр нахъ дэи къэхъугъэмэ, е температурэр къыдэкIолягъэмэ — Iэпылэгъу псынхIэм лоф ешIэ. Ари псынхIэу къэмыкIон ылъэ-кIыщт. Бэ сымаджэ хуэрэр, дэкIыгъо пчъагъэ ашIы, уажэн фае мэхъу, ар шыпкъэ. Ау мыщ дэжым нэмыкI сымаджэм дэжэ ахэр зэрэщылэхэр зыщышъумгъэ-гъупш. Сыхъат Iэпэ-цыпэ шъуе-жэуи къыхэкIын ылъэкIыщт. Джыдэдэм медицинэм илофы-шIэхэм ашъхъэ къамылэтэу, зы-гъэпсыфыгъо уахътэ къыхэкIы-кIэу лоф ашIэ. Ар тицIыфхэм къагурылонэу птэуми сыкъяджэ. Ковид сымаджэхэм адэжэ кIорэ

Щыфхэм сыктъяджэ!»

Іэпылэгъу псынклэ купхэм ахэдгъэхуагъ. Температурэр къыдклягъэмэ ушыщынэнэу щытэп, ар чэщ-зымэфэ пчъагъэрэ уилэн ылъэкълышт, щылэныгъэмклэ ащ фэдизэу ар цынэгъошхоп. Сабый цыклухэм яугъу сшырэп. Ахэм ялоф шъхьафы. Ау ныбжэ зилэхэм, чъэпхыгъэхэм ардэдэм зэрарышхо къафыхьэрэп. Бэ зэрэсымаджэрэр зэхашыкълэщэ щэлагъэ къызхагъэфэнэу ыкли зыфэсакыжынхэу тицъыфхэм сыкъяджэ. Іэпылэгъунчъэу зыпари къэдгъэнэщтэп!

ТЭУ 3.: Коронавирусыр къызузыгъэхэм сыда антибиотикхэмклэ ялазэхэрэ? Вирусым ебэнырэ Іээгъу уцхэм адаклоу сымаджэхэм ахэр ахалъхъэх, рагъашъох. Бэрэ антибиотикхэр зыгъэфедэхэрэм зэрарышхо арегъэкълэ. Шлум, жъэжъыем егуаох.

МЭРЭТЫКЪО Р.: Урысые Федерацием псауныгъэм икъэу-хумэнклэ и Министерствэ ыгъэнэфэгъэ Іээгъу шапхъэхэм антибиотикхэр ахэтых. Коронавирусыр къызежъагъэм щегъэжъагъэу Іэзэн шапхъэхэр я 8-у зэблахъух, ахэмклэ Іоф тэшлэ. Антибиотик зэфэшъхьафхэр вирусым пэшлюеклогъэнымклэ гъэфедэгъэнхэ фаеу ащ къыделъытэ. Шъыпкъэ, вируснэ инфекциер ахэм агъэхуужьырэп, ау нэмыкл Іээгъу уцхэм ахэты хъумэ, гущылэм пае, Азитромициныр ахэм ащыщ, сымаджэм ииммунитет къалэты. Етіани бактерии инфекциер къемыжъэным пэшлюекло. Аужырэр сьидигьоклі вирусым къыклэлъэкло. Арышъ, антибиотикхэр зыклэдгъэфедэрэм мэхъанэ иІ. Ау ахэр

къызытхыкълын фаер врачыр ары нылэп, ыкли ахэр къыплъымыплъэхэу уяшъуи, зыхаплъхъэхи хъуцтэп. Бэрэ уяшъо хъуми пкъынэ-лынэм къегуао, ау тымгъэфедэхэ хъуцтэп.

ТЭУ 3.: ПЦР-анализым ыуасэ сомэ миным къехъу. Сабыйбэ зилэ унагъохэр бжыхъэм, кымафэм къаклоцІ бэрэ сымаджэхэу, пчъагъэрэ зарагъэуплэкълун хъумэ бэ теклодэщтыр. Хэта анализ уасэхэр зыгъэнафэрэр?

МЭРЭТЫКЪО Р.: Сымаджэ хъухэрэр зэпхыгъэ Іэзаплэм екълуалэхэмэ, ыпклэ хамылъэу ащылэхышт. Ау анализыр нахь псынклэу къызыгъэшлэ зышлюигъохэм нэмыкл лабораториехэм ыпклэ ащаты — ар шъхьаджифитыныгъ. Уасэхэри зэфэшъхьафых, лабораториехэр зиехэм ялътыгъ, ахэр бэдзэр шапхъэх. Ау тэ тилэзаплэхэм ыкли сымэдждэхэм ПЦР-анализыр ыкли КТ-р ыпклэ хамылъэу сымаджэхэм ащыфашых.

ТЭУ 3.: Сымаджэм зэпхыныгъэ дызилагъэхэр е иунагъо щыщхэу дэпсэхуэрэр уплъэ-кІугъо имыфэхэу Іофышлэ дэкълыхъэхэу къыхэкълэ. Сыда ащ фэдэу зыклэхъурэр?

МЭРЭТЫКЪО Р.: Ар тэрэзэп! Адыгэ Республикэм псауныгъэр къэхуымэгъэнымклэ и Министерствэ «ителефонплъыр», 8(8772)53-49-97, шъутеомэ, гуазэ тышъушымэ, а хэукъоныгъэр къызыщыхэкълыгъэм щыдгъэтэрэзыжын тлэкълышт. Сымаджэм зэпхыныгъэ дызилэгъэм анализыр япшлэнэрэ мафэм щылахы нылэп, нахьыжъэу ежъкъэмысымэджагъэ хъумэ. Ау сьидми къызыщыплэкълэхэрэм

птынэу щытэп, ащи шэпхъэ гъэнэфэгъэ пылъ.

ТЭУ 3.: Коронавирусыр къяоллэгъэ шъыпкъэу щытыгъэмэ зэзгъашлэ зышлюигъохэм «тест на антитела» зыфиюрэ анализыр аты. Ыпклэ хамылъэу ар птын плъэкълышта?

МЭРЭТЫКЪО Р.: Ыпклэ хамылъэуи аты. Ау зэкІэмэ апэу ар зарагъэтыхэрэр медицинэм илофышлэхэу инфекционнэ госпитальхэм ащылажъэхэрэр арых. Тестхэм япчъагъэ джыдэдэм имыкълун ылъэкълышт. Сыда плэмэ, ковид сымаджэхэм Іоф адэ-зышлэрэ врачхэм бэрэ арагъэты. Ау тапекІэ зызыуплэкълэу зышлюигъохэм ащ фэдэ амал ялэщт.

ТЭУ 3.: Бэрэ къыхэкълэ ПЦР-анализым коронавирусыр кыымгъэлыагъоу, ау КТ-м кыыгъэшъыпкъэжъэу. Ар сьид къызыщыхьэрэр?

МЭРЭТЫКЪО Р.: Тестхэм къагъэлыагъорэм ишъыпкъагъэ процентишъэкІэ пштэ хъуцтэп. Ау КТ-м кыыгъэшъыпкъэжъырэр зэрэтэрэзым ушлукълунэу щытэп. КТ-І зыфагъэуцухэрэм ятхьабылхэм язытет зэхьокълыныгъэхэр къызэраштагъэр къыхагъэщы, къалъэгъу. Ащ фэдэхэм я ПЦР-анализ зи кыымгъэлъэгъуагъэми, уналэ атебгъэтын фае, сымэдждэми агъэгъолых. Зыпари блэбгъэкълэ хъуцтэп, зэкІэри сакъынхэ фае!

ТЭУ 3.: Коронавирусыр къызузыгъэхэм ащыщэу ятІонэрэу къяоллэгъэ ыгъэсымэджэжыгъэхэу тишъольыркІэ къыхэкълыгъа?

МЭРЭТЫКЪО Р.: Ащ фэдэу щэгъоогъоу къыхэкълыгъ. Апэ зэсымаджэхэм ииммунитет вирусым фамышыгъэу, ятІонэрэу ыгъэсымэджэжъэ нэбгырищкъахэкълыгъ. Ащ фэдэхэр зыклэхъурэм наукар джырекІэ щыгуазэп. Апэрэмклэ зэрэсымэджагъэхэм фэдэу, пскэнри, жьымыгъотри хэтэу ятІонэрэуи пхырыкълыгъэх. Ащ кыыгъэна-

фэрэр — узыр зыпэкІэкълыгъэхэри зыфэсакыжынхэ зэрэфаер ары.

ТЭУ 3.: Коронавирусыр еІэзэнхэмклэ врачхэр сьидэу-щтэу ыпекІэ лъыкІотагъэхэ? Сьид фэдэ Іээгъу уцха кІэу кыыхагъэщыгъэхэр?

МЭРЭТЫКЪО Р.: Кызыэрэ-сІуагъэу, пандемиер кызыежъагъэм щегъэжъагъэу ковид сымаджэхэм узэрлэзэщт я 8-рэ шэпхъэ хэхыгъэхэм тарыгуазэ-зэ джыдэдэм Іоф тэшлэ. Ахэр Москва дэт клиникэ цІэрылохэм яврачхэм, профессорхэм зэхагъэуцугъэх. Къэралыгъом зэрэщытэу исымэдждэхэм яшапхъэхэм арыгуазэхэзэ сымаджэхэм адэлажъэх. Нахь хылыгъэхэм узэрлэзэщттри, нахь псынклэу зыпэкІэкълыхэрэми узэрэдэ-псэуштри игъэкІотыгъэу арытхэгъ. Цыфыр зэрэсымэджэрэ шлыкІэм елътыгъэу Іээгъу уцхэр гъусэ зэфашыхэзэ еІазэх. ЗэкІэмэ анахь шъхьалэр вирусыр псынклэу къыхабгъэщынышъ, цыфым уелэзэныр ары. Джащыгъум хылыгъэу ыгъэсымаджэхэрэп ыкли нэмыкл уэхэр кыыгъэбырсырырэп. Ау ор-орэу узэлэ-зэжъынэу щытэп. Цыфым изытет дэгъоу кышлэшлэзэ хэужьы-

ныхъан, нахь хылыгъэ къэхъун, зэлъыкълун ылъэкълышт. Шъоушыгъу уз зилэхэм, бэ къэзыщэчы-хэрэм нахь хылыгъэ къафэхъу. Гриппымклэ Іээгъоу Японием къышашыгъэ препаратэу «Фавипиравир», Урысыем — «Коронавир» ацІэу къыдагъэкълэ. Ковидым ебэныгъэнымклэ яшлэгъэшхо къэкІо. Нэмыкл Іээгъу уцхэри щылэх. («Блокатор купым хэхъэрэ препаратхэу Интерлейкин 6 — мыр Тоцилизумабыр ыкли ащ фэдэу къашыхэрэр» — *Мэрэтыкьо Р.*) ЗыцІэ къесІуагъэр сымэдждэ хылыгъэхэм апае агъэфедэ. Кислородотерапиер, гормонхэр, антибиотикхэр — ищыкІагъэмэ зэкІэри зэхэтэу тэгъэфедэх, врачхэм сымаджэхэм аналэ тетэу.

Ау анахь шъхьалэм кыффэгъэзэжъыни джыри зэ игугъу къэсшлын. Коронавирусым зы-зэриушъомбгъуштыр нэбгырэ пэлчэ эпидемиологие шапхъэхэр зэригъэцакІэрэм занкІэу епхыгъ. Ахэр цыфхэм амгъэ-цакІэ хъумэ, узыр къэтымыубы-тышъоу тІэкІэкълышт! Джыри зэ цыфхэм сыкъяджэ! Хьадагъэ, джэгъу, мэфэкІ зэхэхъэ клонхэр щагъэтынхэ фае. Ныбжэ зилэхэм узыр афэукІочырэп. Тинахьыжъхэм тафэжъугъэсакъ. Сымаджэ хъухэрэм япчъагъэ хэхъо. Узым уебэнын нахь, кызызмгъэузы-ным пстэуми тишъыпкъэу ты-пылын фае. Адыгеим щыпсэу-рэ пчъагъэм елътыгъэу сымад-жэ хъугъэр зы процент нылэп. «Коллективнэ ииммунитет» зы-фалорэр тилэ хъуным пае про-цент 60 — 70-р сымэдждэни къелыжын фае. Тыкызыкьо-нэщтыр вакцинациер ары. Са-кълыхъу цыфхэм сыкъяджэ!

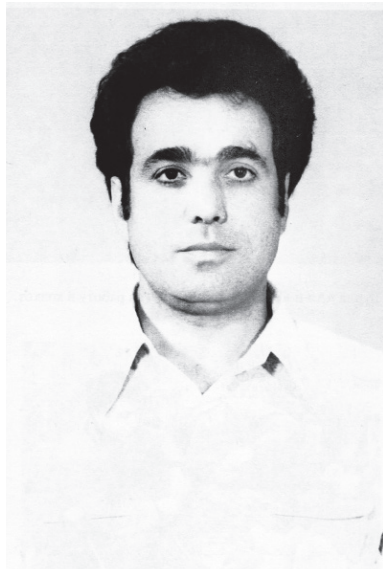
ТЭУ 3.: Тхьаугегъэпсэу, Рус-тем, уахътэ къыхабгъэкІи ти-упчІэхэм джэуап игъэкІоты-гъэхэр къызэрарытхыжыгъэхэм пае.

Дэгущылагъэр ТЭУ Замир.

Тиюбилярхэр

Гъобэкъуае икIэлэ пIугъ

Рэмэзан 1947-рэ илъэсым еджэныр Гъобэкъуае ублэлэ еджаплэм шыргъэжъагъ. А лъэхъаным гъэблагъэ, шхыныр мэкIагъэ, шыгъыни шыIагъэп. Тхылъ, тетрадь, къэлэм зыфэ-площтхэр гъотыгъоягъэхэми, кIэлэцIыклум гуетыныгъэшхоу еджэным фырилэр мыхэм апшъэ мэху. Пчэдыжъ нэфылъэм щегъэжъагъу мэзахэм нэс колхоз губгъом цылэжъэн фэегъэ нымрэ тымрэ ясабийхэм яплуни, яегъэджэни лыплъэнхэу къарыуи, уахъти агъотыгъыгъэп. Рэмэзан ышнахыкIэхэу Заурбэчи, Ахьмэди, ышыпхъоу Райи яплун анахъу фэгъэзгъагъэр янэжъу Пагор ары. Зихэхъогу кIалэм идунееплъыкIи, изэхэ-шыкIи зыпсыхъагъэр инэнэжъ ары. ГупкIэу, тхыди, пшыси, ижъырэ къэбарыжъхэри бэу зышIэу шытыгъэ, жэбзэ къабзэ зылулыгъэ, КъурIанми еджэ-щтыгъэ ныом пчыхъэрэ икьорыпф къыфилотэни зэригъэдэлүни ыгъотыгъыгъэ. Ахэр кIэлэцIы-клум лъэпсэ пытэ фэхуыгъэх.

Рэмэзан кIэлэегъаджэмэ къалуатэрэм хэлъ купкIыр псынIкIэу ыпхуатэу, зэ зэхихыгъэр ышъхъэ риубытэу къэтэджы. Мыщ иапэрэ кIэлэегъаджэу ГъукIэлI Азхъан ащ гу зэрэлъитэу кIэлэцIыклум хэушъ-хъафыкIыгъэу еджэгъу ужым Iоф дишIэу регъажъэ. Къуаджэм дэт радио закъоу аккумулятор батареикIэлэ Iоф зышIэу Азхъан ядэжъ итым кIалэр ригъэдэлү-щтыгъ, урысыбзэм нэлуасэ ащкIэ фишлыщтыгъ. ТэкIу-тIэкIуэ я 3-рэ классым зыщынэсыщтым хэмыукоу тхэу, къеджэу, усэ цыкIухэр зэхилъхъэу, хорым орэд къыщиIоу, сурэтшыным фэщажъу, драмкружокхэм ахэлажъу, плакатхэр ышIхэу, дэпкъ гъэзетэр къыдигъэкIэу регъажъэ.

ГъукIэлI Рэмэзан 1958-рэ илъэсым Адыгэ къэралыгъо кIэлэегъаджэ институтым чIэхъэ, общественнэ, научнэ Iофхэм чанэу ахэлажъэ. Институтым иорэдIо ансамбли, икъэшъокIо кружоки, иструннэ оркестри ар ахэтыгъ. Ахэм адакIоу наукэм епхыгъэ кружокхэми ахэлажъэ-щтыгъ. 1962-рэ илъэсым адыгабзэм фэгъэхъыгъэ научнэ конференциеу Налчык шыкIуагъэм научнэ докладэу ГъукIэлIым къыщишIыгъэр журналхэм къыхауыгъ.

Къуаджэу Гъобэкъуае къыдэкIыгъэ цыф шлагъохэм ащыщэу, лIэшIэгъуныком къехъукIэ гъэсэнэгъэм хъалэлэу фэлэжъэгъэ ГъукIэлI Рэмэзан Ибрахимэ ыком ыныбжъ чъэпыогъум и 19-м илъэс 80 мэху. КъыгъэшIагъэм фызэплъэкIыжмэ, зыфыкIэгъожьын гори ащ ищылэныгъэ гъогу тырильагъорэп.

Институтым къыщыдеджэгъэ Маушэ Любэ урысыбзэкIэ къыдигъэкIыгъэ тхылъ цыкIоу Р. И. ГъукIэлIым фэгъэхъыгъэ усэр зыдэтэу «Сын Габука» зыфилорэм зэрэщитхырэмкIэ, Рэмэзан адыгабзэм хэшIыкIы-шхо фырилэгъ, фонетикэмкIэ шIэныгъэ куу илагъ. Гъобэкъуае кIалэр илъэсиплIэ урысыбзэмрэ адыгабзэмрэкIэ кружокым истаростэу шытыгъ. Ахэм научнэ пащэу ялагъэр кIэлэегъаджэу Н. М. Набэкъор ары. Адыгеим имызакъоу, нэмыкI чыплэхэми ащыкIогъэ научнэ конференци-ехэм Рэмэзан чанэу ахэлэ-жъагъ.

Мы илъэсхэм Рэмэзанэ обществэу «ШIэныгъ» зыфилорэм хэхъэ ыкIи Мыекъуапэ дэт Iоф-шIапIэхэм алуэхэр лекциехэм арегъэдэлү. Институтыр къэзы-ухи икъуаджэ къэзыгъэзэжыгъэ кIэлэегъаджэ ныбжыкIэм бэрэ Iоф рамыгъашIэу дзем ащэ,

шIэхэуи батальо-ным икомсомол организации исе-кретарэу хадзы. Рэмэзан чанэу батальоным зы-къыщегъэлагъо, гурыт еджаплэр къэзымыухыгъэ дзэкIолIхэр регъа-джэх, апшъэрэ еджаплэхэм ачIэ-хъанхэм ахэр фе-гъэхъазырых. Ип-шъэрылхэр дэ-гъоу зыгъэцIкIэрэ кIэлэ гъэсагъэр 1964-рэ илъэсым КПСС-м аштэ. Къулыкъур къыухи Рэмэзан къызе-кIожьым кIэлэ-егъаджэу икъуа-джэ, къутырэу Шевченкэм гурыт еджаплэу дэтым

идиректорэу, нэужым Теуцожь район комитетым гъэсэнэгъэм-кIэ иотдел ипащэу ащэлажъэ.

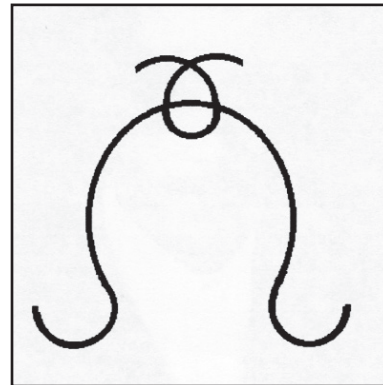
1978-рэ илъэсым IэкIыб къэ-ралыгъохэм урысыбзэр ащягъэ-шIэгъэнымкIэ ЮНЕСКО-м Мос-ква щызэхъицгъэгъэ курсхэм ГъукIэлI Рэмэзанрэ ишъхъэ-гъусэу Тхьаркъохъо Раерэ щеджэнхэу агъакIо. Французы-бзэкIэ гуцылэнхэу, урокхэр атынэу мыщ цызэрагъашIэ.

Курсыр дэгъу дэдэу къэзы-ухыгъэ Рэмэзан Народнэ Де-мократическэ Республикэу Лаос кIощт купэу нэбгырэ 42-рэ хъурэм пащэ фашIы. Мы купым филологии шIэныгъэхэмкIэ док-

торхэу нэбгыри 5, кандидатхэу нэбгырэ 17 хэтыгъ. Адрэхэми апшъэрэ гъэсэнэгъэ ялагъ, егъэ-джэн сэнэхъатым фэлэпэлэса-гъэх. Рэмэзан зипэщэ купым хэтхэм илъэсицэ Лаос Iоф къыщашIагъ. Ащ къыкIоцI Вьен-тьян дэт университетым уры-сыбзэр зыщарагъэшIэщт факультет мыхэм къыщызэлуахыгъ. Ащ фэшъхъафэу институти 2-мэ, еджэпIи 9-мэ урысыбзэр ащара-гъэхъыщтыгъ. Методическэ советэу зэхашагъэм урысыбзэм изэгъэшIэнкIэ программэр зэ-хигъэуцуагъ ыкIи реджэнхэу тхылъитIу къыдигъэкIыгъ. Мыхэм ялофшIагъэ Лаос иIэшъхъэтетхэм осэшхо къыфашIыгъ ыкIи Iоф-шIэнымкIэ ЛНДР-м иорденэу апэрэ шъуашэ зилэр Рэмэзан къыфагъэшъошагъ.

ГъукIэлI Рэмэзанрэ Раерэ

унэгъо дахэ зэдашлагъ, сабыитIу зэдапIугъ. Апхъу нахыжъэу Иринэ Краснодар дэт университе-тыр къыухыгъ, унэгъо дахэ иI, сабыитIу епIу. Акъоу Мурат предприниматель гъогум пытэу теуцуагъ.

1982-рэ илъэсым къыщегъэ-жъагъэу илъэс 22-рэ ГъукIэлI Рэмэзан Лъэустэнхъэблэ гурыт еджаплэм ипащэу Iоф ышIагъ. А лъэхъаным ащ заом ивете-ранхэм я Совет хэтхэри, Со-ветскэ Союзым и ЛIыхъужъэу Бжыхъэкъо КъымчэрыиI пIуны-гъэ Iофым къыхигъэлажъэщты-гъэх, ахэр кIэлэеджакIохэм алуигъакIэщтыгъэх.

Рэмэзан сыдигъуи щытхъу хэлъэу ипшъэрылхэр ыгъэцэ-кIагъэх, республикэм итын лъа-плэхэри ащ къыфагъэшъошагъэх. «Ныбжъ си!» ыIоу ар тIысыжърэп, лъэлкъым илофхэм агъэгумэкIы. Партиеу «Единэ Россием» ипо-литсоветэу Адыгъкъалэ щызэхэ-щагъэм чанэу цылэжъагъ, Ады-гэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм идепутатэу А. И. Янэкъом илэпылэгъу.

Рэмэзан къызыщыхъугъэ къуаджэр зыпишIын зи щылэп. Пшыщэ псынэшхъо псышкыуа-ком илушъэшъэ макъи, ицIыкIу-го зыщигъэкIогъэ хэгъуашъхъэ-ми, къызытехъухъэгъэ хъаблэм тесхэми ар афэзэщы. Гъобэ-къуае къызыдэкIыгъэр бэ шла-гъэми, ар IэкIыб ышIырэп, икьоджэгъухэм якыни, яхъяри адегошчы, зэриплэкIэу ишIуагъэ икьоджэ гупсэ регъэкIы.

Рэмэзан непи цыфхэм ахэ-тыныр, Iоф горэхэм апылIыныр икIас. Предпринимательствэми ащ зыщиушэтыгъ, Адыгъкъалэ иадминистрация иархив ипэ-щагъ, район гъэзетэу «Един-ствэм» иредакция цылэжъагъ. Сид фэдэрэ Iоф зыфагъази жьы кIэтэу, егугъуэ зэшлуихыгъ.

ИцIыкIугъом къыхихыгъэ лъэ-гъо нэфым тетэу ГъукIэлI Рэмэ-зан джыри ыпэкIэ лъэкIуатэ. Ар ныбджэгъу хъалэл, удэгъушIэ зыхъукIэ узIэпещэ, Iэдэбышхо хэлъ, зидунай зыхъожьыгъэ янэ рэзэныгъэу фырилэр гъунэнчъ, бзищ: адыгабзэр, урысыбзэр, французыбзэр дэгъоу ешIэ.

Тиньбджэгъу иубилейкIэ тыфэгъушIо, ипсауныгъэ къыкли-мычэу джыри бэрэ ибын-унагъо шъхъарытынэу, жьышъхъэ мафэ хъунэу, ипхъорэльфхэм яхъяр хэлпэнэу, шлоигъор зэкIэ Тхъэм къырипэсынуу фэтэлэ.

**Рэмэзан иныбджэгъоу
КЪЭТБАМБЭТ Сахид,
къыдеджагъэхэу
КIУАЙ Лид, КIЫКI Мэджид,
МАУШЭ Люб.**

Ошъутенэ шыгум щызэхапшIэрэр

Сыда джырэ нэс нэлуасэ сыкызыкIуфэмыхуьгэр? ЧыжьэкIэ сыкъаплъэмэ, уичапэ слъэгумэ, ар икыгуьэу, услъэгугъахэу кысшIошыщтыгъэ. Ау джы кызыгурылуагъ илъэс 45-рэу къэзгъэшIагъэм уигугъу бэрэ зэхэсхыгъэми, уикъэбархэр зэкIэ кысфалотагъэми, зыкIи узэрэсымылъэгугъэр, уиклочIагъи зэрэзэхэсымышIагъэр. Сыдэу уин, ульэш, удах!

Джащ фэдэ гупшысэхэр си-гъэшIыгъэх Адыгэ хэкум ит кыушъхъэу Ошъутенэ. Метрэ 2804-рэ зилъэгэгъэ кыушъхъэм ышыгу утетэу, Кавказ кыушъхъэтхыр алрэгъум фэдэу уа-пашъхъэ иубгъуагъэу плъэгъу-ныр зымыуасэ щылэп. 2020-рэ гъэм цыфыбэмэ ар агурылуагъ. Ошъутенэ лъагъор шэмбэт-тхъа-умафэ къэс мыгъэ аубагъ, джыри мары дышъэ бжыхъэ кытэкIугъ, мэфэ фабэхэр кыушъхъэдэкIуаехэм кыызфагъэ-федэ, арышъ, тиреспубликэ щыщхэу зеклоныр зыукIэсыгъэ-хэр пшIырыпшIыжхэп, ахэр джы шъэ пчъагъэх.

УзгъэнэцIэрэ сурэтхэр

Ошъутенэ дэкIуаехэрэм уцу зэрямылэр гъэзети, телевидении, дунэе хытыуи мэкыгъэу ашIы зэпытыгъ. ЗэлэфшIэгъухэр, зэныбджэгъухэр, зэлэхылхэр куп-купэу зэрэгъоихэшь, зыгъэ-псэфыгъо мафэр кыушъхъэ дэкIоным фагъэхы. Нэр плъызыхырэ чылопс дахэр къагъэ-лъагъоу, ежххэри альэгъурэм зэрэщыгушIуыкIэхэрэр, къакигъэ лъагъом зэрэрыгушхохэрэр ахэплъэгъукIэу сурэтхэр яин-стаграм нэклибгъохэм зэуж итэу

ехэрэм аныбжъэ зэфэшъхъаф. ИлъэсипшIи, илъэс 60 хуьги ахэт. «Ахэм афэукIочIырэр тэри тфэукIочIынба» тIуи, адыгэ телевидением илофышIэхэмкIэ тидэкIоенэу итхуьхъагъ. Купыр нахь инынэу щытыгъ, ау, ушъхъагъу зэфэшъхъафхэм апкъ кыкIэу, мызыгъэгум зэкIэ фэягъэхэр зеклом хэлэжьэшъу-гъэхэп. КъэкIошт уахътэм нэс ягухэлъ ахыгъ.

Зеклон хабзэхэр

Ошъутенэ екIурэ лъэсрыкIо гъогур зышаублэ хабзэр Гъо-зэрыплъэгъумкIэ щылэ Яворовэ гъэхунэр ары. Пчэдыжым, сыхъатыр 8-м ехуьлэу, силоф-шIэгъухэу Унэрэкъо Гулэз, Щыщэ Люсинэ ыкIи ащ икIалэу Щыщэ Артур сигъусэхэу чыплэм тынэсыгъ. Ошъутенэ лъагъом тытрищэным фэхъазырэу кыушъхъэдэкIоенымкIэ Iазэу, зеклохэм ядунай щыцIэрыло Хъаткъо Алай ащ кыщытажэщтыгъэ. Тизекло зещэу ар щытыгъ. Ащ елытыгъэуи тыналэ зытетын фаемкIэ ишIуфэс гущылэ кыублагъ. Кыыхигъэщыгъэхэм ащыщых: гъогур зэрэмыпсынклэр, ащ урыкIоным пае усакын зэрэфаер, пIакъо кыушъхъэдэкIо-ным емысагъэмэ, лъапэр, лъэ-дакъэр зэрэбгъэуцушт шыкIлэр,

бэшхэр, скандинавскэ клоным тегъэпсыхъагъэхэм афэдэхэр, плыгынхэ зэрэфаер сэри кы-хэзгъэщын. КIыбрылъ Iальмэ-кыыр нахь псынклэ къэс на-хышIу, ау умымэлэклэнэу зы гъогу гъомылэ цыкIу ыкIи псы-литрэрэ ныкIорэ плыгынхэ-фай. Псыр бэшэрэбым щибгъэ-хъошъунэу гъогум урыкIуафэ псыхъо чъэрэу тIу нахь уапэ кыифэщтэп.

УблэпIэ мэз лъагъор

Апэрэ километрэр бгышъхъэм тет мэзым пхырэкIы. ДэкIоеныр апэрэ лъэбэкъухэм адэоублэ. Километрэ ныкIорэ пкIугъэу къэрэгъулэхэм яцуцIэ унэсыщт. Ащ пцIэрэ плъэкъуацIэрэ щатхы ыкIи сомэ 300 гъогупкIэу нэб-гырэ пэпчэ еты. Кавказ кыушъхъэтхым ичIыналъэ къагъэгъунэ, ахъщэр ухъумэн Iофхэм апай. Мэзым тызпхырэкIым, дунайр нахь къэнэфыгъ, кыушъхъэ Iэты-гъэхэм азыфагу илъ тIуакIэу тызтэхъагъэр шъуамбгъоу щы-тыгъ, ау зэхэкIыхъэгъэ гъэхунэ-шхуагъ. Цыфым иинагъэ фэ-дизэу уц кIырхэм таблэкIызэ, дэкIоен лъагъор лъыдгъэклотагъ. ТызэрыкIорэ гъогур пхырыубы-кIыгъ, къэклирэ пстэури зэбгы-рыкIотыкIыгъэу, зекло лъагъор хэгъэтхыкIыгъэм фэдэу, умы-гъошэнэу гъэпсыгъэ. Ау лъэ-бэкъу пэпчэ зытэпIэтыкIызэ, лъэоим зэрэдэкIуаехэрэм фэдэу, удэкIуае. Жыыр пфимыкIоу кыыхэкIы, ау зы такыкI-тIу-кIэ зызэрэбгъэпсэфэу, къарыур къэкIожы ыкIи бгъуитIумкIи плъэгъурэ чылопсым идэхъагъэ кIуачIэ кыуитызэ ульэкIуатэ. Кыыхэзгъэщын, шыу лъэужхэр уапэ къефэх. Мы гъогу лъагъом е лъэсэу урыкIон плъэкIышт, е шым утесэу. НэмыкI кIуапIэ илэп. Апэрэ километрищыр къэт-кIугъэу апэрэ уцуцIэ-гъэпсэфы-пIэу «Инструкторская щель» зыфалорэм тыкъэсыгъ. Шъоф нэкли шъуамбгъом пхъэм хэшIы-кIыгъэ унэ цыкIлэхэр итых, зекло бгъагъэхэр тидэкIи щытых. Чэщрэ кыщыцуцхэрэм мы чыплэр якIуапI. Ошъутенэ гъо-

гур мэфитIуэ зэпызычыхэрэри щылэх. СыхъатныкIо нахь тизекло пащэу Хъаткъо Алай кытитыгъэп. Гъогум ызыщан нылэп ашыгъум къэткIугъагъэр. Арышъ, гъэпсэфыгъохэр кIэкIын-хэ фае, мэфэ нэфызэ укъе-хыжыным пае.

Алрэгъу зыубгъу-гъэ Альпикэр

Тыдэ щыла адэ нахь гъогу занкIэр? Ащ фэди тизекло лъа-гъо кыыхэфэн фаеба? Мы уп-чIэхэр Хъаткъо Алай фэдгъэзэ зэпытыгъ. ЗыгъэлсэфыпIэ-уцу-плэм ыуж тызкIэхъопсыгъэ гъогууанэм тытэхъагъ. Зы ки-лометрэрэ ныкIорэ жы къаб-зэр бгъэгум шизэу къапщэзэ, унэ кыкIэджэгорэ кыушъхъэхэр кыизэунэкIэхэзэ урэкIо. Сыд хъалэмэт мы тидунай, сурэт-шыгъэкIэ джырэ нэс плъэгъуэ Iуашъхъэхэр джы уIабэмэ уате-лэбэным фэдэу, тапашъхъэ кыиуцагъэх. Къэклирэ уцыр умышIэмэ цыджыгъэу, алрэгъу гъожышъэу, кыушъхъэхэм ате-гъэпкIагъэм фэд. Бжыхъэ уахътэу тытефагъ, ары ащ фэдэ шъор къэзытыгъэр, гъатхэрэ кыушъхъэхэм уцышъо теплэ яI. ЕтIанэ гъэхунэм къэгъагъэхэр итыжыгъэхэп, ахэр зыщытIэ-мыхэрэ лъэхъаным Альпикэ кыуапэр дэхэ дэдэу аIо. Тхъэм ыломэ, ари тапэкIэ тыуплэкIун. ЫпэкIэ кыыхэзгъэщыгъэ кило-метрэрэ ныкIорэу шъоф занкIэм титэу кыизэпытчыгъ. ДэкIоен лъагъом ишыпкъапIэ джащ кыщыублагъэу зэхэошIэ. Зы бгышъхъэм зыр кылыфьрэм фэдэу, кыушъхъэхэр кыизэ-пыпчыхэзэ гъогум удешае. Ошъутенэ лъапсэм уекIуфэ километрищыр кыизэпычы, илъэагъэкIэ пштэмэ, зы кило-метрэ фэдизкIэ удэкIуае. Аль-пийскэ гъэхунэр зыуухырэ, гъогур зэфэдитIоу гошыгъэ мэхъу. Ори угу зэфэдитIоу мэ-гошы. СфэукIочIына къэнэагъэр?

КызэкIакIо шылагъэп

Ошъутенэ тыздэкIоегъэ ма-

фэм зекло лъагъом цыфыбэ щызэблэкIыщтыгъэ. Зеклоным имафэу зэрэщытым ар кыхэ-кIыщтыгъэ. Ом изытети дэгъу дэдагъ, тыгъэр шъабэу къепсэу, жыыр кылымыи, гуахъэу кып-тепIадэу щытыгъ. Анахь ма-кIэмэ, а нэбгыри 150-р а мафэм Ошъутенэ екIуштыгъэх. Ау зэкIэп нэсыгъэр. Альпикэр кы-зэриухэу Ошъутенэ зэрэпсаоу нэм кыкIэуцо. Апэрэ гупшысэу къакилорэр — къэнэагъэ щылэп, мары кыушъхъэр благагъ. Ау ышыгу удэплъыеу ащ тет зеклохэр цыкIу дэдэхэу кыизэрэ-лъагъохэрэр зыплъэгъукIэ, кыбгъурэло уапэ джыри илпыр зэрэмымакIлэр. Мы чыплэм сурэтыбэ щытырахы. АпэрэмкIэ, Ошъутенэ ишъомбгъуагъи илъэ-агъи нэм кIэт, тхыпкъым те-мыкIыжырэ осхэри хэлъэгъу-кIых, исэмэгубгъукIэ Кавказ кыушъхъэтхым хэхъэхэрэ Чыгуш, Фышт, Пщыхъо-Су ашыгухэр къэлагъох. Зеклохэм ащыщы-бэхэр мыщ нахь чыжьэу кIо-хэрэп, ау гъогум ызыныкIо зэпыпчыгъэу, узэкIакIо хуьхэ-нэп. ТакыкIэ 20 горэм зытэгъэ-псэфышъ, тигъогууанэ пытэдзэ. «Джы къэуцу тилэщтэп, амэ мэзахэ тыхъун ылъэкIышт» — кыыхегъэщы Хъаткъо Алай. Тезэгъы ыкIи аужырэ гъогууанэу кыушъхъэ лъапсэм икIэу ышыгу екIурэм тытэхъэ. Тэщ фэдэу уемысагъэу, апэрэу удэкIуае, нахь жылоу гъогу утэхъэмэ нахышIу. Тэ сыхъатыр бгъум тыкъежагъ, бгыгъэмэ нахь дэгъугъ. Ыужырэ акылэу ар къэкIожыгъ. Ошъутенэ мыжъо бгышъхъэ заулэ иI, ахэм уадэкIуае хуьмэ усакын фае, мыжъо жыгъэхэр къетэкъохэу мэхъу, лъэкIо уцуцIэ пэпчэ пытэмэ удэплъыжыкIэ, лъэ-бэкъухэр одзых. КIуачIлэр уухэу загъорэ кыпшIошIы, ау унэгу зы бгъумкIэ Фышт, адрэ бгъум-кIэ Ошъутенэ кIэтых, уеплпы-хымэ, иуцышъуагъэкIэ сурэт-шыгъэм фэдэ псы хъураеу Псынэдахэ къэолъэгъу. Ахэм джыри зы жыкыгъэщыгъу, джыри зы кIуачIэ кыуаты. УлыкIуатэ къэс кыизэбнэкIышъугъэм урэгъушхо. Къэнэагъэ гъогуми хэкIы-ба, кыушъхъэ шыгоу узнэсын фаери нахь благагъ мэхъу зэпыт. Зыошыпыжы, уижэ иогъэкъу-жы ыкIи аужырэ лъагъом утеуцо. Сыхъатыр щым ыныкIо-кIэ кIуагъэу Ошъутенэ ышыгу тхыпкъым тытеуцагъ.

Ошъутен 2804-рэ

Тыкъэсыгъ, тлъапэ тедгъэу-цагъ — кыушъхъэтхыр занкIэ, шъуамбгъо, ушычъэми хуьным фэд. Сыд угу ихыкIырэ? Гушы-лэ бгыотырэп къэпIотэнэу. Псын-кIэ дэдэ ухуьгъэу, убыыщтым фэд. Узэрэпшыгъэр зэкIэ пшы-гъупшагъ. Аужырэ лъэбэкъухэр пкIыхыпIэ IэшIум ухътым фэдэу одзых. Метрэ 2804-рэ. Пчъагъэр нэфапIэу олъэгъу, ар зытетхэгъэ пкъэум зыкъэмышIэжыкIэ уекIуапIэ, укуонэу уфай. Мыр си Хэку дышъ. Мыр си Ошъутен. Шулъэгъоу кыушъхъэм кыфэу-щырэр егъэшIэрэ шульэгъоу джы уилэщт. Ар пхэкIыщтэп. Джыри къэбгъэзэжыкIышт. Джыри угушхошт, угушхошт ыкIи Ошъу-тенэ шыгум щызэхэпшIагъэр зэхэпшIэнэу уфэещт.

ТIШЪУ Светлан.

Адыгеим изаслуженнэ жур-налист.

къарагъэхъагъ. А зэпстэум уехъуапсэба, ори зекло гъогум утэхъанэу урагъэнэцIыба! ЕтIа-ни а зэпстэум уипкышъол епсыхъэ, ащ фэдиз гъогууанэ зыфэукIочIырэр спортым пыща-гъэ хуьнба. Сыдэу щытми Ошъу-тенэ шыгум тетхэу а сурэтхэр кыизгъэхъэгъэ пстэур сэркIэ щысэ хуьгъэ. Зэ Адыгэ Репуб-ликэм и Лпышъхъэу КъумпIыл Мурат иунагъо игъусэу, физ-культурэм пылхэм ямафэ тефэу, дэкIоагъ, зэ Адыгэ Къэ-ралыгъо Университетым икIэ-лэегъаджэхэр, зэ культурэм илофышIэхэр, зэ ныбжыкIэ пэрыт куп зэрэгъоихы, Урысы-ем ыкIи Адыгеим ябыракъхэр щагъэбыбэтагъэх. ЕтIанэ дэкIуа-

зэуж итхэм ялъэсрыкIо лъагъо утекIы зэрэмыхуштыр, аужып-къэрэм тапэ илъ гъогур зыфэ-дизыр — уклэмэ ыкIи укъэ-кIожымэ километрэ 17 мэхъу. КыизэрилуагъэмкIэ, дэкIоенри къехыжыныри псынклэхэп. Зеклохэм фыкIоныгъэу кыушъхъэм щыхахырэ къехыжыкIэхэ зэкIэщышIы. Лъапэр едзыхыгъэу зэрэкIохэрэм лъакъор егъэдыи. Арышъ, укъехыжы зыхуькIэ, уналэ зэ щыукоу хуьщтэп.

Гъэзетеджэхэм ащыщхэм дэкIоенхэр къахэкIынкIи мэхъу, арышъ, ылъэгъу пIыркIу-сыркIоу цокъэ гупсэф зэрэпшыгъын фаер, зызэблэхуьнэу Iэшъхъэ-кIэкIо чIэгъ-чIэлъ джанэ зыдэ-пIыгынэу зэрэщытыр, Iэпылэгъу

Адыгэ палом

Тятэжъхэм яхъаклэщ

Мыхэм ащыщ горэм ижырэ къэбарми, ышъхьэклэ зыхэлэжьэгъэ е зери-хыплэгъэ хъугъэ-шлагъэ горэми кыло-тэнэу кыизэрэригъажъэу, хъаклэщыр эклэм мэтынчы. Гуцылапэр мыщ цызэ-тырахырэп, къезыгъэжыагъэм кылуа-тэрэм хэгущылэхэрэп е зэпаутрэп. Къэбарыр къэзылуатэрэм щысхэм калотэн зэрашлэрэ, ахэми ашлэрэ кылуатэ зэрашлоигъор кыгуэрэлэ. Ащ кыхэкълэ къэклуагъ-кложыгъ, алуагъ-кыложыгъ зыфэллошт къэбархэм мыщ зыщыра-гъэубгъурэп.

Ау мары лыжъ купыр лыгъэм, цы-фыгъэм е адыгагъэм уащызыгъэгъозэрэ къэбархэм анэсых: эклэм гъэсэпэ псалэм клэхъопсырэ сабыеу хъаклэщым зыкхъушъэфы. Мо лыжъ купым ялупэ лъаплэхэр сакъэу аутхыпкыжыых, чысэ хыкыгъэхэм арагъэкълужыых. Хэти итлы-сиплэ етынчыжыахы, яжыкхъэщэни зыпкъ еуцожы. Бысым фэдэу тутын лугъоу ашъхъарытыгъэми гулэу зепхуатэ, пчъэшъхъагъ нэзым зыдырегъэхы. Хъаклэщ лэсагъэм ис лыжъ купым къэбарлуатэм зыкхъушъэгъээ.

Бэрэ пэмылэу нэхэр къэжыу, нэгү зэлъагъэхэр гохъэу къэшэплых, апкъ уцуагъэхэм зыкхъушъэнкы. Ягукъэкыжъ-хэм адэшэсыгъэхэщ лыжъ купыр плъэ-гъузэ къэкълэжы.

Ахэм якъэбархэр клэкых, псыхъагъэх, бгъубэ зэдаох: цыфыгъэ шапхъэхэр кыбгугагъало, лъэпкъ намысыр лъагъу алэты, кын ушэтыплэм урагъэуцо. Мы лыжъ купым уклэдэлукымэ, гуцылэм ыкълуачлэ зэхэушлэ.

Ахэм япсалэ гъэсэпэ лъапсэх. Къарыу гошых ягушыл, ягукъэбзагы. Гугъэплэ лъагъох янэплэгуи, амэкъэ шъаби. Акъыл шапхъэх ягъэшлэ гъогуи, ядин гъуази. Зэман бзаджэр япчэдыжыпэу, лъэхъан зэжъур ягъэшлэ гъогуи, уахтэр къабэнызэ мыхэр щылагъэхэми, ялэпкъ шулэгуэрэ яцыфыгъэрэ апсэ хэтыфэ агъэкълосагъэп! Цыфыгъэ шапхъэм иса-угъэтхэу тикъоджэ лыжъхэр сыгу кы-нагъэх!

Лъэпкъ тарихыр лэшлэгъу-лэшлэгъу мыщ шаупклэпкы, уапашъхэ гупклэу кырагъэуцо. А гъэшлэ гъогуи лъэпкъыр тетыфэ адыгэ палом пылъ хышъэр хъаклэщхэм бэрэ къащалотат. Тикъоджэ лыжъхэм мы хышъэ купыр бэрэ стхъа-клумэхэм арагъэтыгъ...

Илъэсхэр чъагъэх, бэ сщыгъупшагъэр. Пкыхъэм джы фэдэу сшъхъэ бэп сэ кынагъэр. Джы шлэжырэ сэри члэсы-мынапэзэ, адыгэ палом ихышъэ лъагъо шлэжэ нэплэгуэр зэдытетыдзэн...

Апэрэ нэплэгу....

Хэти идэй лыжъхэм амылоу, фэшъаф лъэпкъхэм ахырэ палохэм ятеплэ цы-кы-кылоу тыцагъэгъуазэ.

— Зэрипэсыжыэу палой зыщилээрэм ифэмэ-бжыимэ лъэпкъым кытехъэ, — игушылэхэр ыгъэкълэракълэмэ, клыхъэ зыри-гъэшлэзэ кыригъэжыагъ Гукълэжыа-къом. — Картуз зыщыгъхэм гуфалпэу уяплымэ, зыхэт лъэпкъхэр агу фэ-мыштэхэрэми, закыхамыгъэщэу адэпсэ-унхэу кырыу агъоты. Ау загъэиныр шэн афэхъугъэу, зэдэлэжыныр ахэм чланэжы... Шляпэр зипалохэм мылкур къабэкыми, гур зэрагъэгъоу загъэтхъа-мыклэ, джэрэ чыпчымы фэшлэ зээзожыых. Мыхэм къахэххи зымы шымышхэу, ямые палом гъэр ехъулагъэхэу зы купы кепкэ нэбжъэшхом шъэфэу кычлэплы. Зы шъхъэпцлэ купы, шъхъацыр агъалэмэ,

Лыжъхэм хъаклэщым кыщалотэрэ къэбархэм ямыдэлугъэ ныбжыклэхэм члэнэгъэшхо ашыгъ.

Сэ ахэр зэхэсхынхэу насып силагъ. Тикъоджэ лыжъхэу дунэе кыныр зыпэкълэжыгъэхэр хъаклэщым зыщызэлуклэхэклэ, язэфыщытыклэ дахэхэр згъэшлэщым сынэгү клэтыщтых.

загъэныбжыклэзэ, мэлэчъэ-лъачъэхэщ мыхэм ахэт.

Лыпкъым иуцуи адыгэ палор зыщы-зылагъэм ишэн-зекълэжыгъэр фэшъаф шыпкъ! — ымакхэ нахъ кхэпытэзэ лъэгъэклэуатэ къэбарыр Гукълэжыа-къом Мосэ, — Адыгэ хабзэм ишэпхъэ къабзэклэ аплугъэ клалэр ыгуклэ шъхъафит: ынэгү ихыгъэш, цыфхэр кызыфещэ, зэфагъэ хэлъыш, цыхъэ кыфашы, ыгуклэ къа-бзэш, хэти илъап! Ышъхъэ лэтыгъэу ар цыфхэм ахэхъэ, пытагъэ хэлъэу ахэм япсалэ!

— О куп! Сабый кушъэр сиублаплэу лыпкъым сехъэфэ адыгэ хабзэмклэ сэ сапсыхъагъ. Цыфыгъэм ишапхъэхэм сафэшъыпкъэнэу е гумэхъагъэклэ сымы-укхонхэу илъэс пшыкълублырэ лыжъ жэкълэфхэм сэ сагъэсагъ. Гуклэгуэр гъэ-шлэным члэсымынэнэу бидзыщэм хэтэу сэ кысатыгъ. Кын хэфагы, гъэрыплэ ити сыухъумэнхэу джы сыхъазыр — лы сэ сыхъугъ!

... Ллэшлэгъу чыжъэхэм къащегъэжы-гъэу тиадыгэлл илыблэнагы, зэфагъэу хэлъыри дунаим тхыдэу кыщеклоклыгъ, Европэм нэужым кыхъогъэ рыцархэм щысэтехыплэ ар афэхъугъ. Типэлэ лъаги, тишъошэ дахи фэшъаф лъэпкъхэм яхъопсэплагъэх! Пачыхы, султани, пши, атамани типалэ итеплэ агу хэтлысхъэ, зырагъэинэу япэлэ шыгухэр лъагъу алэты. Ар рамыгъэкъоу дышъи, тыжыны, нал-мэс-налкъути япэлэ лъагъэхэм дахэу ахадэ.

Палор зипалой адыгэ клалэхэм ащ задашылгъэп. Шыпкъэгъэ инклэ, цыфы-гъэ дахэклэ, лыгъэ зекълэжыгъэ тиклэлэ плугъэхэм адыгэ палор агъэдэхагъ...

Тянэжъ-тятэжъхэм ягугъэ лъаплэхэр ябзыпхъэ лъагъоу, ягупытагъэ ялэгуо-хэцэу, пкъыр ыузэнклэу, гур ыгъэинэу, лъагъу, лъэгъупхъэу, нэплэгууыбытэу, яклэлэ плугъэхэм ар афадыгъ. Шъуашэу ар зилэм зыригъэинэу пчэгү иуцуагъэп е зыгъэцылкылоу кыогъу кыохъабыгъэп. Рэхъат. Гуыт. Шыпкъагъэ хэлъ. Лы-гъэр, намысыр, гуклэгуу гъунэнчъэр гъэшлэрэ шэнхэу ащ ылъ хэлъыш, зэрэ Адыгэр ащ ыушъэфырэп! Шлэм ар фэ-лажъэш, ем ар пэшлуклоу, шыпкъагъэ хэлъыш, хэткли гугъап! Ихэбзэ лъапсэу намыс лъаплэр сыдыгъуи ыпсэклэ ащ къегъэгъунэш, лъытэныгъэшхо пстэуи кыфашы. Тянэжъ-тятэжъхэм ягукъэб-загъэ гъэшлэрэ тынэу хэлъыш типалэ, ар зыщыгъыныр — мамыр зехъакълэ, цыфыгъэ лъапсэм иухъумагълэ!

Ятлонэрэ нэплэгу...

— Тилэпкъ къежыаплэу хъатхэм ягъэ-шлэ гъогу зыщыклэсэштхэм адэжъ адыгэ палом итхыдэ кыщегъэ, — гуцылапэр лъэгъэклэуатэ лыжъ лупклэ-лушэу Гыш Исмахылэ. — Адыгэ палор шынашом хашыкы. Ятеплэклэ палохэр зэтэкых: бжъэдэгъухэм пэлэпкъым ычлэ нахъ псыгъоу, ышъхъагъ нахъ шъуамбгъоу ашыщыгъ; абдзахэмэ пэлэпкъым ышъ-хъагъ зэфашъэзэ лъагъу алэтыщыгъ; шапсыгъэхэм пэлэпкъыр занклэу ыкли лъхъанчэу ашыщыгъ.

Лъэпкъым палом осэшхо фишыщтыгъ, псэ зыхэтэмы фэдэу кылухъумэщтыгъ. Ар къегъэлъагъо «Умышлэрэм унэсымэ, уипалэ гъэтлыси еупчылъ» адыгэхэм зэралорэм.

Адыгэллым ипалэ шахырэп. Адыгэллым ипалэ пачыхы, пши, пыйи фызыщыхырэп.

Адыгэ палор щыгъын пылэплэм е бгъукъужыем палэрэп — цыфым фэдэу «агъэтлысы». Шъхъантэм, щытымэ, пхъэн-тлэум е диваным тырагъэтлысхъэ.

Лытэкълэжы иапэрэ илъэс миным икхъэжыаплэхэм къащыублагъэу ятлонэрэ илъэс миным агузэгурэ ллэшлэгъухэм кыанэсэу адыгэллхэу зекло клохэрэм (бжъэдэгъу, клэмгуй, абдзах, шапсыгъ, нэмык лъэпкъхэм) язекло палохэм ялэ-гагъэ хэлшыкълэу зызэблэхъу, ау зы теплэу ялэу мэхъу. Сыда ар кызыхэкы-гъэр?

Ящэнэрэ нэплэгу: адыгэ палом ихыль

Сыда зеклолхэм япалохэр лъагъэ зыкълэшыщтыгъэхэр?

— Адыгэхэм «Ышъхъэ ядэжъ кы-хыжыгъ» алоштыгъэ. Сыда ащ кыкы-щтыгъэр? — еубыты гуцылапэр упчлэклэ Исмахылэ.

— Сымаджэу е аркъым ыулагъэу ядэжъ кынклэ ежъ-ежырэу къэсыжыгъэм паеба арэуштыгъэ зыкълэоштыгъэр, — упчлэр шомыхъатэ фэдэу сэмэркъэу кышлызэ джэуапыр къедзы анахъ лыжъ клэлалой ахэсым.

«Зэ зыгъэтынч! Умыгулэу далэ!» кыклэу ылэхъомбэ гъуазэр кылетызэ Исмахылэ игушылэ кыпедзэжы:

— Арэуштыгъэ алоу кызежыагъэр бэ-шлэгъэ дэд... Илъэс минрэ шыйрэ минрэ шытфырэ фэдиз хъугъэшт.

Къэхъурэ цыф лэпч сабыгъом, клэ-

лэгъум, лыгъом, жыгъом яуахтэ зэрэ-зэпичырэм фэдэу дунаим кытехъорэ цыф лъэпкъхэм янахыбэм «зекло гъо-гур» акълэ. Адыгэ лъэпкъым «иклэлэгъоу», дунаим щыхъурэмрэ щышлэрэмрэ шлогъэ-шлэгъонэу зыхъугъэр зекло клэ зэхъухэр арэу ало. Нэбгырипша, тлокла, шылтлау лы, клэлэ заулэ зэрэгуоихэти, «лыгъэ» лыхъухэу, яшыпэ зыдагъазэрэр ягъогу ежъэщтыгъэх.

Адыгэллхэр зыгъэклэуатэщтыгъэ ны-ты-хэм, шы-шыпхъухэм, ныбджэгъухэм зеклэми зы лъэлэу афашыщтыгъэр: «Тышъожэшт, къэжыгъэгъэжъ». Зекло ежъагъэхэми «Тпсэ пытымэ, тшъхъэ къэтхыжыштыгъ» алоты, гуцылэ кыатыщтыгъ. Зеклолхэр пачыхъэхэм яухъумэкло купхэм ахахъэщтыгъэх, къэралыгъохэм афэзаоштыгъэх. Уклэупчлэжыныу щытэп Александр Македонскэм, Юлий Цезарь ядзэхэм ахэр зэрахъахъэщтыгъэхэм. Аужыпкъэм тарихым хэхъагъэх илъэс пчъагъэрэ адыгэллхэр Осман империем ипашэхэу, фараон пашэхэу Египетым илагъэхэу ...

Зекло клорэ клалэхэр эклэ сид кын апэ кыкыгъэкклэ кызэкклэмыклонхэу, «чыгум кыопс убытыплэ илэмэ кыалэтын» фэдэу агуклэ зыщыгъыжыгъэхэу, гупытэ-лъэпытэхэу, шыпкъагъэ зыхэлъэу щы-тыгъэхэр ары. Мыхэм ащышхэр фэшъаф лъэпкъхэм ядзэпащэхэу хъуштыгъэх, къащэу унагъо зашлэклэ зыхэхъэгъэ лъэп-къым кыхэнэжыштыгъэх, ау зэо-банэхэм ахэклуадэщтыгъэхэр нахыбагъ. Сыда фэшъаф хэгъэгухэм ащыфэххэрэм кыарыкълэжыштыгъэр?

Мыщ дэжымы кыкълэзгъэтхы сшлогъу,

КЪЭЗЭНЭ Юсыф.

Клэлэеджаклохэмрэ пӀуныгъэмрэ

ЕджапӀэм шагъэфедэщтым хэхъо

Республикэм иклэлэеджаклохэр, искусствэхэмкӀэ муниципальнэ клэлэцыкӀу еджапӀэхэм защызыгъасэхэрэр Урысые Ӏофтхьабзэу «Москва — Золотое кольцо» зыфилорэм хэлэжъагъэх.

ЗэӀукӀэгъур ахӀэлэжъагъэхэр.

Федеральнэ Ӏофэу «Творческа цыфхэм» хэхъэрэ лъэпкӀэ проектэу «Культурэм» зиушъомбгъуным, Урысыем илъэпкӀэхэм ятарихъ, якультурэ нахьышӀоу клэлэеджаклохэм зэрагъэшӀэным фэшӀ зэхэщаклохэм егъэжӀэплӀашӀу ашыгъ.

ЗэнэкӀокъухэм текӀоныгъэр къащыдзыхыгъэ еджэкӀо 80 республикэм икӀыгъагъ. ЛӀыхъужь ыкӀи лэжъэкӀо щытхъум япхыгъэ

чыплӀэхэр, Александр Невскэм ыцӀэ зыхьырэ музейеу къалэу Переславль-Залесскэм дэтыр, къалэу Сергиев Посад дэт тарихъ музейхэр, фэшъхьафхэри зэрагъэлъэгъуыгъэх.

Адыгэ Республикэм гъэсэныгъэмрэ шӀэныгъэмрэкӀэ и Министерствэ, Адыгеим культурэмкӀэ и Министерствэ зэхэцэн Ӏофыгъохэр агъэцакӀэхи, зэнэкӀокъу

шыкӀэм тетэу клэлэеджэкӀо 80 къыхахыгъ.

— Мыекъуапэ искусствэхэмкӀэ иклэлэцыкӀу еджапӀэу N 1-м, республикэм искусствэхэмкӀэ иклэлэцыкӀу еджапӀэу Лъэцэрыкъо Кимэ ыцӀэ зыхьырэм зыщызыгъасэхэрэм, къалэм ихудожественнэ клэлэцыкӀу еджапӀэ ялӀэлӀэсэныгъэ щыхъэзыгъахъорэмэ яеджаклохэр арых Москва,

Ярославль, нэмыкӀ къалэхэм ащылагъэхэр, — къытиуагъ Адыгэ Республикэм культурэмкӀэ и Министерствэ иотдел ипашӀэу Шэуджэн Бэлэ. — Москва ипчэгущъхьалэу Краснэ площадым, урамхэм лъэсэу ащызекуагъэх. Клэлэегъаджи 8 еджаклохэм ягъусагъ. Тарихъым, культурэм япхыгъэ чыплӀэ дахэхэр зэрагъэлъэгъуыгъэх.

Клэлэеджаклохэм, клэлэегъаджэхэм гукъэкӀыжъ гъэшӀэгъонхэр ялэх. ШӀэныгъэу зэрагъэгъотыгъэр еджэным, щыӀэныгъэм ащагъэфедэщт.

Урысыем культурэмкӀэ и Министерствэ 2013-рэ илъэсым зэхыщэгъэ Ӏофтхьабзэу «Культура» зыфилорэм хэгъэгум ишӀо-пырхэм яклэлэеджаклохэр чанэу хэлажъэх. Адыгеим щыщхэр ятӀонэрэу Москва, хэгъэгум икӀалэхэм ащылагъэх.

— ШӀэжъ ялэу клэлэеджаклохэр плугъэнхэм тыпылъ. Хэгъэгум зеошом илъэхъан Москва, Ленинград якъэухъумэн тидзэкӀолӀхэр зэрахэлэжъагъэхэм, заом ыкӀыб щыӀэхэм ТекӀоныгъэм и Мафэ къызэрагъэблэгъагъэм, нэмыкӀхэм афэгъэхьыгъэ къэбархэм еджаклохэр нахьыбэрэ къакӀэупчӀэхэ зэрэхъугъэм мэхъэнэ хэхыгъэ иӀ, — зэдэгущыӀэгъур лъегъэкӀуатэ Шэуджэн Бэлэ. — Илъэс къэс зэнэкӀокъур республикэм щызэхэтщэщт. Нэм ылъэгъурэр гум ышъхьалӀэщт. Апэрэ чыплӀэхэр къыдзыхыгъэр Москва дгъэкӀоштых.

Футбол

ТекӀоныгъэр къыдаыхыщтэу тагъэгугъэ

Урысыер — Венгриер — 0:0
Чъэпыогъум и 14-м Москва щызэдешӀагъэх.

Европэм футболымкӀэ изэнэкӀокъу хэлэжъэрэ командэхэм япэшӀорыгъэшъ зэлукӀэгъухэр гъэшӀэгъонэу макӀох. Урысыер Венгрием зыдешӀэм, тиспортсменхэр текӀоныгъэм нахъ пэблэгъагъэх: А. Ионовым къэлэпчъэпкӀым Ӏагуаор тыригъэфагъ. А. Дзюба благъэу зэкӀугъэ къэ-

лапчъэм лъэшэу дэуагъ, ау къэлэпчъэлутым ӀэпӀэлэсэныгъэ ин къыгъэлагуи, Ӏагуаор къызэкӀидзэжыгъ.

Хэгъэгум ихэшыпыкӀыгъэ командэ итренер шъхьалэу Станислав Черчесовым къызэриуагъэмкӀэ, гукӀодыгъо щыӀэп. Къэнэгъэ ешӀэгъухэм дэгъоу

зафагъэхъазырыщт, текӀоныгъэр къащыдаыхыщт. Купым апэрэ чыплӀэр къыщахынын ямурад.

Тыркуер — Сербие — 2:2. Сербие 2:0-у Тиркуем текӀоштыгъ, ау ешӀэгъум икӀоу фэмыхъазырэу къэлъэгъуагъ.

ЧыплӀэхэр

1. Урысыер — 8
2. Венгриер — 7
3. Тиркуер — 3
4. Сербие — 2.

Тиркуемрэ Сербиемрэ тиешӀаклохэр алуӀэщтых.

Европэм щыкӀогъэ зэлукӀэгъухэм якӀэуххэм ащыщхэм шъуащытэгъэгъуазэ.

Англия — Дания — 0:1, Хорватия — Франция — 1:2, Шотландия — Чехия — 1:0, Болгария — Уэльс — 0:1, Эстония — Армения — 1:1, Румыния — Австрия — 0:1, Литва — Албания — 0:0, Северная Македония — Грузия — 1:1, Греция — Косово — 0:0, Португалия — Швеция — 3:0, Беларусь — Казахстан — 2:0, Исландия — Бельгия — 1:2.

Гандбол

ЗэлукӀэгъур псынӀкӀэ хъушӀтӀ

«Ростов-Дон» Ростов-на-Дону — «АГУ-Адыиф» Мыекъуапэ — 37:19.
Чъэпыогъум и 14-м Ростов-на-Дону щызэдешӀагъэх.

— Хэгъэгум изэнэкӀокъоу суперлигэм щыкӀорэм гандбол командэу «Ростов-Дон» апэрэ чыплӀэр щыӀыгъ, Европэм и Кубок къыдэхыгъэным фэбанэ. «Адыифым» иешӀэкӀуи 7 Ростов-на-Дону щыкӀогъэ зэлукӀэгъум хэлэ-

жъагъэп, шъобжхэр атешагъэх. ЕшӀэкӀо 13 ныӀэп тикомандэ хэтыгъэр, — къытиуагъ Мыекъопэ клубэу «Адыифым» ипашӀэу Къудайнэт Мэдждэ. — Кобл Зурриет — 5, Амина Морозова — 5, Ангелина Куцевалова —

3 «Ростов-Дон» икӀэлапчъэ Ӏагуаор дадзагъ. ТипшъашӀэхэм ахэр нахъ къахэщыгъэх.

«Адыифым» зичэзыу ешӀэгъум зыфегъэхъазыры. Чъэпыогъум и 27-м Мыекъуапэ щылуӀэщт «Университет» Ижевск. ЗэнэкӀокъур Адыгэ Республикэм испорт Унэшхоу Кобл Якъубэ ыцӀэ зыхьырэм щыкӀошт.

ЕшӀэгъухэм якӀэуххэр

«Ставрополье» Ставрополь — «Кубань» Краснодар —

30:31, «Луч» Москва — ЦСКА Москва — 24:43, «Звезда» Звенигород — «Университет» Ижевск — 40:25.

Мыекъопэ «Адыифыр» я 7-рэ чыплӀэм щыӀ. ЗэнэкӀокъум щыльыкӀотэным, апэ ит команди 8-мэ пытэу ахэуцоным фэшӀ «Университетым» текӀон фае. «Университетми» ащ фэдэ пшъэрылхэр илэх. Арышъ, зичэзыу ешӀэгъур псынӀкӀэ хъушӀтӀ.

НэкӀубгъор зыгъэхъазырыгъэр ЕМТӀЫЛЬ Нурбий.

Зэхъыщагъэр ыкӀи къыдзыхыгъэ

Адыгэ Республикэм лъэпкӀэ ӀофхэмкӀэ, ӀэкӀыб къэралхэм ащыпсэурэ тильэпкӀэгъухэм адырӀэ зӀпхыныгъэхэмкӀэ ыкӀи къэбар жъугъэм иамалхэмкӀэ и Комитет
Адресыр:
ур. Крестьянскэр, 236

Редакциер зыдэщыӀэр:

385000,
къ. Мыекъуапэ,
ур. Первомайскэр,
197.

Телефонхэр:

приемнэр:
52-16-79,
Редакцием авторхэм къаӀихырэр А4-кӀэ заджэхэрэ тхьапэхэу зипчъагъэкӀэ 5-м емыхъухэрэр ары. Са-
тырхэм азыфагу 1,5-рэ дэлъэу, шрифтыр 12-м нахъ цыкӀунэу щытӀэп. Мы шапхъэхэм адимыштыр тхыгъэхэр редакцием зэкӀегъэкӀожыхы.
E-mail: adyvoice@mail.ru

Зыщаушыхъатыгъэр:

Урысые Федерацием хэутын ӀофхэмкӀэ, теле-
радиокъэтын-хэмкӀэ ыкӀи зӀлы-
ӀэсыкӀэ амалхэмкӀэ и Министерствэ и Тemyр-Кавказ чыплӀэ гъэорышӀанӀ, зэраушыхъатыгъэ
номерыр
ПИ №ТУ23-00916

Зыщыхаутырэр

ОАО-у
«Полиграф-ЮГ»,
385000,
къ. Мыекъуапэ,
ур. Пионерскэр,
268

ЗэкӀэмкӀи пчъагъэр

4322
Индексхэр
П 4326
П 3816
Зак. 1910

Хэутыным узщыкӀэштӀэнэу щыт уахътэр
Сыхъатыр
18.00

ЗыщыкӀэштӀхэгъэхэ
уахътэр
Сыхъатыр
18.00

Редактор
шъхьалӀэр
Дэрбэ Т. И.

Редактор шъхьалӀэм
игуадзэр
МэщӀӀэкъо
С. А.

ПшъэдэкӀыжъ
зыхьырэ секретарыр

ТхьаркӀохъо
А. Н.